

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díjak:</i>		A társulat minden rendű tagjai	A lap szellemi részét illető cikkek a szer-
Egészévre — — — — —	8 kor.	a lapot tagdíjajukért kapják.	kesztőbégnek, az előfizetési pénzek a pénz-
Félévre — — — — —	4 —	—	tári, — az esetleges reklamációk pedig
Negyedévre — — — — —	2 —	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatainak kiüldendők.

A kath. sajtó.

A filozofusok szerint az embernek a kis agyában van a *tájékozódási érzéke*, ez által biztos a járása; ha ez nem volna, ingadoznék, tántorogna, beleütődne mindenbe, fogódzne még a szalmaszálba is, egy szóval csak nagy erőlködéssel, rengeteg nagy fáradsággal tudna megtenni egy néhány lépést, mit ép, egészséges ember fáradság nélkül és könnyen megtehet.

Hit- és erkölcsi elveink a mi irányítóink, ezeket állítjuk fel a közélet terére mint mérföldjelzőket, ezekhez alkalmazkodunk, ezekben van a mi *tájékozódási érzékünk*, ezeket képviselve, ezekkel és ezekért küzdve akarunk előhaladni ingadozás és tántorgás nélkül, a mi ezeken kívül esik, az mind csak detail, az még a politika is. Épen ezért kimondjuk nyíltan, hogy a ki még most is, a mikor szépen fejlődő kath. sajtónk van, a liberális sajtót támogatja, az olyan, mint a *tájékozódási érzék* nélkül való ember; imbolyog, tántorog, minden szalmaszálhoz kapkod. Ilyen szalmaszál az az ellenvetése is, hogy nem vagyok néppárti. Hát ugyan milyen párti lehet most egy kath. ember?

A mikor a minapában Apponyi gróf, az ideális politikus a quota felemelés mellett nyilatkozott, tehát a — bármiképen szépitjük a dolgot — régi álláspontján változtatott, elvet adott fel, — az egyik liberális lap hamiskásan, de szerintünk is sok tekintetben igazán oda nyilatkozott, hogy Apponyi gróf csak ez eljárása után lesz nagy politikus, csak most ez elfeladással lépett a hazai igazi nagy politikusaink sorába. Nem hiszem, hogy volna e hazában magyar ember, ha még 13 próbás mameluk is, a ki szívében ne hordozná hazánk teljes szabadságának és függetlenségének eszméjét. S ime mivé tette nálunk szívünk, lelkekünk e legszebb, e legnemesebb eszményét, mennyire visszaél vele az a politikai párt, a mely zászlóján hordozá azt?!

Igy nem esoda, hogy a nép elvesztett minden bizalmat a politikai pártok iránt s látván azok csélcsep természetét s azt, hogy legszentebb eszményével, valóságával is csufot üznek, megcsömörlött a politikától s még az alkotmányosság is veszélyben van. Tehát esődbe jutottak a politikai pártok, mindinkább csappan életrevalóságuk, eljártszották életre való érdemességüket. Az a sokszor gunyolt és félreismeret néppárt pedig, mely böles, életrevaló programjával népszerű olyan körökben is, melyeknek nem szabad néppártiaknak lenni, mint politikai párt is becsületességénél fogva szép jövőnek néz elé. A ker. öntudat ébredése, az egyesületek fejlődése, melynek legfőbb támasza a kath. sajtó, lassankint erősíti és terjeszti a kath. társadalmat, a mely aztán biztos talaja lesz a néppártnak.

Most kérdezem, miért nem lehetne egy kath. ember néppárti? Csak nem kell huzódogni, színt kell vallani s vállvetve munkálkodni. A XIX. század a szabadság és a munka százada volt. Soha annyian nem érvényesültek, soha annyian és annyit nem dolgoztak, mint épen e században. De egyuttal minden nagyítás nélkül elmondhatjuk azt is, hogy soha annyi ingadozás, kapkodás s így rombolás nem történt egy korban sem, mint épen a felvilágosult és böles XIX. században.

Miért? Nem volt, vagy ha volt *vivisectional* maga vette ki a *tájékozódási érzéket* magából. Ne ámitsuk magunkat, legyünk egész, ép fejű keresztények. Még nem késő a munkához fogás, mert a mult század rengeteg sok kérdést hagy megoldatlanul a jövőnek. E nagy munkában kiváló szerepe lesz a kath. sajtónak, melynek megerősítése, versenyképessé tétele minden katolikus embernek feladata.

Valljuk be őszintén, hogy mi katolikusok a letűnő század történetében inkább csak a tömeg életét éltük, az események intézésébe nem folytunk be erőnk-

hez képest, intézkedtek rólunk, nélkülünk s most már érezzük a tunya nembánomságnak az eredményeit. Az előre törtető kornak az élére kell már végre valahára állanunk és a vezetést át kell vennünk, mert ehhez nekünk van a legtöbb jogunk. Érvényesüljön mindenki, érvényesüljünk mi is. Szt. vallásunk tanai kiállották 19. századon keresztül a tűzpróbát, azokhoz mérjünk, a szerint ítéljünk meg minden tudományt, minden műveltséget és haladást. Ismerjük meg, hogy egy-egy liberális lap külső tisztessége csak álarc, mely ép oly förtelmes arcot főd el, mint a milyen a többi. Nehogy úgy járjunk, mint a vén bünös, kit elhagy a büne, az erős korszellem majd kifújja kezünkől liberális újságunkat, ki még a szintelen Budapesti Hirlapot is.

Még csak egyet paptársaimhoz. Ha egy igazi jó kath. ember, ki vallási köteleit teljesíti, kér minket, hogy ajánljuk neki egy lapot, nemde mindnyájan habozás nélkül a kath. sajtó termékeit ajánljuk? Te vagy kedves testvérem ez a tanácskérő, ha csak egy kicsit szereted magadat, ajánld és fogadd meg a jó tanácsodat.

E.

A művészeti oktatás kérdése a középiskolákban.

Az 1899. nov. 4-én Gynlaférvárt tartott kongresszus alkalmával előadta: **Bass Károly**.

Az az általános érdeklődés, mely újabban a szépművészetek iránt mutatkozik, késztetett engem arra, hogy e tárgyban elmondjam a magam gondolatait, babár e tekintetben a tekintélyes gyülekezet már egyszer nyilvánította véleményét. Én a miniszteri rendeletről indulok ki, mely a szépművészetek rendszeresebb és alaposabb oktatását kívánja, mint az ezelőtt történt. Mert a szépművészetek oktatása ezelőtt sem volt teljesen számúve a gymn. oktatás keretéből, romjaiban ott látjuk a történelmi tankönyvekben, régiség-tanokban, sőt irod. történetekben is, de legfőképpen a VII. oszt. poetikájában, melynek első lapjain a szépművészetek tárgyalva vannak. Sőt a muzeumokat is látogatták a tanulók, mint azt a miniszteri rendelet is elismeri, — kirándulásokat is tették egy-egy nevezetesebb történelmi emlék meglátogatására, — s eredmény még sincs. Következik tehát, hogy az oktatás eddigi módját meg kell változtatni. De hát hogyan? A miniszteri rendeletet kell ismét irányadóul vennünk, mely azt mondja, hogy ezen oktatás célja a lélek művelése, nem holmi száraz teoriák betanítása.

Ez elvből kiindulva következtethetünk a szellemre, a melyben az oktatásnak haladnia kell, s az anyagra is, a mely a tanítás keretébe felveendő.

A mi a szellemet illeti, meg kell értetni a tanulókkal a művészeti emlékek szépségét. Itt igazán úgyszólván, bele kell magyarázni a szép mibenlétét. Meg kell magyarázni, miért érzünk hódolatot, szinte félelmet a szent képek előtt? mert az a nyílt, nyugodt tekintet, mely az Istennel is bát-

ran szembe néz, hőtisztza, természetfölötti embert mutat, s önkénytelenül is a magunk gyöngeségére, semmisségére emlékeztet. Föl kell hívni figyelmüket Rafael vagy Tician bájos alakjaira; Rubensnél a test hatalmas arányai önként kiválóznak az elemzésre; Murilló édes naivsága úgy szent képeim mint genre-in nem téveszti el a hatást a gyermeki lélekre. S mindezen oktatások közepette tág tere nyílik az inductiv eljárásnak is, nem kell lélek nélküli dolgot tanulniok a gyermekeknek, ők maguk kiolvashatják sokszor a szépnek lényegét. — A szobrászatnál meg kell magyaráztatni a testrészek arányait, a különböző helyzetek művészi kivitelét (miótk pl. az alvó Ariadne, a discusdobó), s hangsúlyozni, hogy mi ebben a művészet? mit tesz az: köből alakot teremteni, köbe életet lehelni? — Az építészeti emlékeknél, ideértve a régi műveltség egyéb romjait is, vissza kell varázsolni azokat az időket, mikor még azok a romok büszkén emelkedtek ott azon a sziklaormon, a vár udvara mosolygott az élettől, s a vár ura győzelmesen tért vissza valamelyik háborúból; mikor még azok a kopjak, lándzsák fényesek voltak, és subogva siettek az ellenség páncéljaira, a honnan szárnyaszegetten hullottak alá. Erre kell megtanítani az ifjúságot, hogy így nézzenek a rég letűnt mesés idők koldúrongyaira. És ez nem hypokrizis, mert ha szabad boldogult gyermekkoromra hivatkoznom, bát az bizonyos, hogy mikor réges-régen ott bolyongtam gyermektársaimmal a váromok közt, inkább érdekelt a madárfészek, semmint a hatalmas kőfalak, a mult kulturájának maradványai. De az is igaz, hogy most más szemmel nézem az omladékokat. Főképen alkalmas ezen emlékek ellemzése a hazafias érzés ápolására és fokozására. — A műipar emlékeinel a tárgyak csinosága, kivitelű ügyessége, elméssége, tökéletessége fejtegetendő.

Körülbélül ilyenforma lenne tenát a szellem, melyben a szépművészeteket tanítani kellene, s a miből most már megállapíthatjuk a tárgyat is, melyet az oktatásnak, felellene ölelnie.

Nem elméleti elvont dolgokat, száraz vagy finom esztetikai fejtegetéseket, életrajzokat kell tanítani, hanem csak általában ismertetni a különböző korokat, az egyes iskolák legnevezetesebb képviselőit, s ezek műveit, s mindazt a folytonos szemléltetés által lehetőleg megkönnyíteni. A műtörténelmet mellőzni nem lehet, mert a miniszter akarata ezt kívánja, hiszen előírja, hogy a műtörténelem köréből kell dolgozatokat adni, már pedig a mi a középiskolai tananyag határan kívül esik, abból dolgozatokat nem adunk: jogi vagy jogbölcsészeti fejtegetéseket nem lehet földadni, mert nem taníthatjuk. De azért egyelőre a műtörténelmi tudás ne legyen kimerítő, részletes. A tanulók ismerjék csak azokat a műemlékeket, a melyek mindennap szemek előtt állanak. Menüyre meg lehet könnyíteni a munkát, ha a műemlékek képeit v. hasonmásait iskolák és korok szerint csoportosítjuk, ha a képek és szobrok alá mint a külföldi nagy muzeumokban, mindenütt odajárk a művész nevé s születésének és halálának évszámát, mert így legalább a száza d neve megmarad az emlékezetben, s az egymással ellentétben viszont segíti az iskolák és korok műemlékeinek összehalalásában. Mindezekből csak az következik, hogy az előadás egészen szemléltető lesz, E célból be kell szerezni a festé-

szet, építészet s részben az iparművészet emlékeinek másolatát s a szobrok gipsz utánzatait.

Okvetlenül szükséges azonban, hogy a képek nagyrészenek pozitív és diapositív mása álljon rendelkezésre, hogy a vetítő készülék segítségével sokszorosán nagyítva lehessen bemutatni. A képek mása lehetőleg színes legyen, tehát copia-féle, mert az acélmetszet minden képet egyformának mutat, pedig a festőknél a színezés is jellemző és tekintetbe veendő, nemcsak a pusztá alak és kivitel. — A szobrok lehetőleg eredeti nagyságban szerzendők be, mert a kicsinyített alakban egészen elvesz az eredetinek hatása. Először tehát csak fő- és mellszobrok szerzendők be, s csak később az életnagyságúak.

Az egyelőre beszerzendő műemlékek hasonmásának sorozata ez volna :*)

I. A szobrászat köréből:

1. Zeus otricolii mellszobra.
2. Ludovisi Hera (mellszobor).
3. Róma istennőjének feje (mellszobor).
4. Diana feje (mellszobor).
5. Nyugvó Merkur (egész szobor). Nápoly.
6. Pallas Athene feje (mellszobor).
7. Niobe feje (mellszobor).
8. Apollo (egész szobor) Belveder.
9. D' Alesi Venus feje (mellszobor).
10. Sapho feje (mellszobor).
11. Paris feje (mellszobor).
12. Laocoon csoport (egész szobor).
13. Apollino (egész szobor).
14. A belvederi Apolló feje (mellszobor).
15. Mars Ludovisi (egész szobor).
16. Alvó Ariadne (teljes szobor).
17. Diana a szarvassal (Versailles. Egész szobor).
18. Artemis (München. Egész szobor).
19. Dionysos. (Páris. Egész szobor).
20. Dionysos s a megtestesített szőlőtő. (Brittmuzeum. Teljes szobor.)
21. Isis, római ültönyben (egész szobor).
22. Ganymedes elrablása (egész szobor).
23. Myron diskusdobója (teljes szobor).
24. Menelaosz-csoport, két személy (teljes szobor).
25. A gallus és felesége. Ludovisi, Róma (teljes szobor.)
26. Niobe a legkisebb leányával (egész szobor.)
27. A meloszi Vénus (egész szobor).
28. A meloszi Vénus (mellszobor), csak a fej.
29. A rabszolga feje (Michelangelo).
30. Mózes (Michelangelo. Teljes szobor).

II. A festészet köréből.

1. Rataeltől: Bibliai képsorozat. 49 lap. Kiadott Rómában. 1838.
2. „ A filognói boldogasszony.
3. „ Urunk megdicőültése.
4. „ Madonna della sedia.
5. „ Szent Cecilia.
6. „ Ezékhél látomása.
7. „ Mihály arkangyal győzelme.
8. „ A szent Család.
9. „ Madonna di san Sisto.
10. Angelotól: A teremtés története 5 képben.

11. Angelotól: A próféták és sybillák.
12. „ Az utolsó ítélet.
13. Rubens. Levétel a keresztfáról.
14. Ticián. Sz. Péter meggyilkoltatása.
15. Caracci. Krisztus urunk születése.
16. Coreggio. Ganymed elraboltatása.
17. Rubens. Sz. Péter csudás halászata.
18. Solimén. Áve Mária.
19. Murillo. Mária menyemenetele és sz. Család.
20. Berghem. A nyáj hazatérése. (Életkép)
21. Correggio. Madonna és sz. Hieronimus.
22. Ponnisi. Az özönvíz.
23. Rubens. Oroszlán-vadászat. (Életkép.)
24. Guido Reni. Ecce homo.
25. „ A kisderek meggyilkoltatása.
26. Ticián. Az adógaras.
27. Ruisdael. Zűgő patak. (Tájkép.)
28. Veronese. A szent Család.
29. Caracci. Madonna.
30. Van Dyck. Jézus holtteste anyja ölében.
31. Rembrandt. Jákob áldása.
32. „ Rafael arkangyal.
33. „ A pénzváltó.
34. Salvator Rosa. Tájkép. (1620.)
35. Zichy Mihály kiadott művei.
36. Munkácsi Mihály kiadott összes művei.
37. Benczur kiadott összes művei.
38. A képzőművészeti társulat összes évlapjai.
39. Dore illusztrált bibliája.
40. Dürer Négy apostola.

III. Az építészet köréből.

1. Az atheni Theseus templom látképe. (Görög.)
2. Zeus temploma Olympiában. „
3. Athene temploma Aegina szigetén. „
4. Septimus Severus diadalive (Róma).
5. Constantinus diadalive. (Róma).
6. Minerva temploma. (Görög).
7. A Pantheon belseje. (Róma).
8. A bonni monostor templom (Román).
9. A jáki templom főbejárata. (Román).
10. A sz. Márk templom (Velece) (Román).
11. A palermói székesegyház keleti homlokzata. (Román.)
12. A kölni székesegyház diszkapuja. (Csücsives).
13. A kölni székesegyház. (Csücsives).
14. VII. Henrik kápolnájának belseje. (London). (Csücsives.)
15. A Notre-Dame templom homlokzata. (Páris.) (Csücsives).
16. A rheimi székesegyház. (Csücsives).
17. Sz. István temploma (Bécs) (Csücsives.)
18. A brandenburgi Mária kápolna homlokzata (Csücsives)
19. Az ugynevezett Certosa-palota Pávia mellett. (Renaissance.)
20. A „Rucellai“-palota homlokzata. (Florenc). (Renaissance).
21. A római kapitolium homlokzata. (Renaissance).
22. Sz. Péter temploma. (Róma). „
23. Szent Péter templomának belső látképe. (Róma).

*) Ezen kánon összeállítása Straubert Ö. főgymn. r. tanár szakértelmét dicséri

(Renaissance).

24. A Louvre palota belső főhomlokzata. (Páris). (Renaissance).
25. A párisi nagyopera épületének látképe. (Páris). Modern
26. A berlini színház. Modern.
27. A berlini múzeum. „
28. A bécsi Votiv templom. „
29. Vajda-Hunyad vára.
30. A gyulafehérvári, szepeni és brassai templomok.
31. A konstantinápolyi Szófia templom (byzanti stílus).

IV. Az iparművészet köréből:

8 darab ókori váza és edény gipszmásolata az öblös karsu, körded és ellipszis alakú fajtákból.

E tekintetben különben legcélszerűbb a budapesti iparművészeti múzeum igazgatóságát felkérni, hogy küldje meg az igazi műbeccsel bíró munkák szemléltetésére alkalmas pozitív és diapositív fényképeit.

Most már az a kérdés merül föl, hogy kire bizzák az oktatást? Idegen országban rendszeren a történelem tanára vezeti a szépművészetek oktatását. Természetesen ott már az egyetemen is tekintettel vannak erre, s azért a tanárképzésnek ezt az ágát sem hagyják figyelmen kívül. Nálunk éppen azért a tört. tanár még nem taníthatja, mert az esztetikai fejtegetések tudásának határán kívül esnek. A rajztanár sem alkalmas erre, mert az oktatást a felgym.-ra kell tenni, s rajzot pedig csak a görög helyettesek tanulnak, őr szaporítás pedig nem lehetséges, mert a tulterhelés vadjával egy is mindjárt-mindjárt előbozakovadnak. Tanítsa tehát a magyar tanár, hiszen a felgym.-i magyar nyelv oktatás ugyis jobbára esztetikai, s így a magyar tanár úgyszólván praedestinálva van rá, hogy a mit az irodalmi művekben keres, azt a művészetekben is kutassa és értelmezze.

A mi mostan azt a kérdést illeti, hogy hova volna legjobban beilleszthető a szépművészetek oktatása, azt hiszem, legcélszerűbb lenne, vagy a VI. oszt. magyar tananyagába beilleszteni, vagy a VII. oszt. irodalom történetébe, s esetleg az egészégtant a VII. oszt.-ból áttenni a VI.-ba, a hol úgyszólván az új tantverv szerint chemiát fognak tanulni, a mi jobban összefügg az egészségtannal, mint a fizika.

Mindezek után bátorkodom, az igen tisztelt Kongresszus elé a következő indítványt terjeszteni:

I. Méltóztassanak az általunk megállapított kánont egyelőre elfogadni;

II. Kérjük meg Püspök úr ő méltóságát, hogy a miniszter átíratára, ilyen szellemű felterjesztést tegyen.

S. Stefano Rotondo.

Jutott nekem is karácsoni emlék. Farsza egy jószág ez: agvaghól gyurt formátlan csöngő. Kegyetlen kéz leütötte nyelét, kitepte nyelvét, beütötte oldalát, kicsorbitotta szélét. Fenekére odairta: S. Stefano Rotondo 1900. Karácson.

Mi köze e csöngőnek a szép karácsonhoz? Minő emlék tüzi Szt. István vértanu nevéhez?

Hogy e kérdésre megfelelőhessünk, szálljunk kissé vissza azon időkbe, melyekben meglepően eleven hit tüzte még Rómát Jeruzsálemhez és a szt. Földhöz. Ertem az egész IV. századot és az V-ik elejét, a mikor egy szt. Jeromos, a nagy bethlemi vezeklő tízes levelei oly lángoló lelkesedésre gyűjtötték a rómaiakat, hogy azok legelőkelőbbjei ott hagyák mindent, hogy a szt. Földön vezekeljenek egész életükön át. E jámbor zárúdokok egyike, szt. Sylvia, Peregrinatio Sylvaniae neve alatt megörökíté a szt. földön tett tapasztalatait. Es ha olvassuk ez egyszerűen szép utinaplót, feltárulnak előttünk a IV. században Jeruzsálemben szokásos ünnepek. Vándortünnepek voltak ezek, valóságos folytonos keresztut, melyet csapatosan jártak meg mezelen lábakkal, könnytől ázott szemekkel a keresztények. Meglátogatták Urunk szt. helyeit. A papok megmagyarázták a csodát vagy a cselekedetet, melynek a szt. hely volt tanúja, a nép pedig sirt és zokogott és bimbánon verte mellét.

Volt azután az evnek egy napja, melyen egész Jeruzsálem Szt. István vértanu kapujánál Eudokia császárné sir-elekéhez sietett. E templom jellelt azon helyet, a hol a keresztényseg első vértanuja hiteért halált szenvedett és a jámbor császárné e templom boltívei alatt akarta nyugalomra hajtani fejét.

A szt. Földről visszatért zárúdokok Rómában nagy lelkesedéssel tudtak ügyeknek Jeruzsálemtől és annak szép szokásairól beszélni. Es Róma, Jeruzsálemnek e hü leánya nem utánozta volna az anya e szép szokásait? Hiszen volt Rómának is, hová zárúdokolnia, mert lépten-nyomon szentélyre akadt, mely vértanuk vértől piroslott. Alig tüzte ki tehát Constantinus a győzelmes keresztet a Capitolium ormaira, újra meggyuladnak a fáklák, újra díszmenetek énekétől zengett a város. De az ének nem a pogány oltárok istentelen szobrainak szólt; más hősök számára termett a virág, zengett a dicsőítő dal, keresztények voltak az ajjongók, kik szt. buzgalomban püspökükkel az élükön sorra vettek a vértanuk szt. sirtait, hogy azok példáján erősítsék hitüket.

A népek Jeruzsálemtől kölcsönzött e szép szokását az Egyház is csakhamar a magáévá tette. Es már nagy szt. Gergely életében olvassuk, hogy nagy gondal jellelt ki az év egyes ünnepeire azon helyeket, a hol a néppel a szt. titkokat meg akarja ünni. Ez volt a később oly híres Statio-k eredete, melyek nyomát a mai misekönyvünkben is feltehetjük.

Constantinus idejében volt már Rómának egy Hierusalem-e, egy Anastasio-a; III. Sixtus idejében már Bethlehemmel is találkozunk Rómában.¹⁾ Még csak egy szentély hiányzott, a jeruzsálemi városfalakon kívül álló Szt. István vértanu temploma, Eudokia császárné családjának e szemé fénye. Es áttették ezt is csakhamar Rómába. A Liber Pontificalis azt mondja Simplicius pápáról (468—483.), hogy a Celsus hegyen Szt. István vértanú tiszteletére bazilikát szentelt fel. Hogy történt ez?

Simplicius pápa idejében Olybriust emelték az imperátorok trónjára. E császár neje Placidia volt, Eudokia császárné kedvence unokája. Az unoka megörizte a család drága hagyatékát, Szt. István vértanú emlékének meglepően eleven tiszteletbentartást és kieszközölte férjénél, hogy Rómában is emeljenek a jeruzsálemi Szt. István-templom mintájára e szentnek oltárt.²⁾

Volt akkor Rómában egy városrész, mely egykoron márványtól és aranytól csillogó palotáival Róma élete, lelkének képzelte magát, de mely csakhamar néma, bús romok temetőjévé változott át: a Coelimum volt ez a városrész. A hol egykoron a gladiatorok vívó iskolája állott, a hol a „cohortes vigilum“ kaszárnyája vig énektől zengett, a hol a diszépületek közül a híres és gazdag gens Valeria pompás palotája büszkén emelkedik ki, ott csakhamar búja fona-

1) „Közművelődés“ 1899. 5. 6 sz.

2) Grisar: Geschichte Roms u. d. Päpste 387.

dék zöld fátyola borult a romvárosra. Csak egy épület dacolt még az idők dühevel: a Macellum magnum, az egykor oly cleyen városrész márványtól ragyogó hatalmas vásárcsarnoka. Érdekes körépület volt ez, melynek dacos, büszké márvány és gránit oszlopai óriási kettős gyűrűt képezve emelték a magasba a merész kupolát.

A tűz, mely a Coelimumot Alarich idejében elhamvasztotta, kegyetlenül pusztította a Macellumot is. De azért büszkén állott az még romjaiban is. És ez épületet választotta ki Placidia és alakította át Sz. István vértanú templomává már azért is, mivel alakj- és tekvése sokban megfelelt a jeruzsálemi szentélynek.

Es ott látjuk már Simplicius idejében a római népet, a mint karácson második napján, Sz. István vértanú ünnepén hosszú sorokban vonul tol a Celius hegyére, hol a letűnt nagyság méla romjai közül komoly méltósággal emelkedik Sz. István vértanú körönd-temploma.

Uj ruhát, fényes ruhát öltött e templom. A római nép megszerette, az Egyház kiáltotta, dédelgette, császárok és gazdagok kincsekkel halmozták el. Mi szép lehetett, midőn az 56 gránit és 6 pári márványból faragott ragyogó oszlopok körben állottak őrt a nagy kupola alatt pompázó oltár körül! I. János márványba burkolja a hatalmas templom falait, III. Bódog arany-mozaikkal díszíti azokat. Es már a legregőbb teljegyések mondják, hogy Sz. István ünnepén évenként ide sietett a pápa és itt ülte meg leirhatatlan fényével a szentnek emlékét. Itt volt a Statio napon és ma is ott olvassuk misékönyvünkben az Istvánnapi mise elején: Statio ad S. Stephanum in Coelio monte.

Még egy rendezetése volt e templomnak.

Midőn nagy Sz. Gergely pápa idejében kegyetlen csapások nehezettek Rómára, midőn a Tiberis előtötte az utakat és pestis és éhség gyilkoló angyala százával sulytotta le az embereket, a nagy pápa általános vezeklést hirdetett. 7 templomtól jelölt ki, hol a különféle szakaszokra osztott nép összegyűljön és könyörgő ima mellett S. Maria Maior temploma elé vonuljanak. A férjesasszonyok és özvegyek kara Sz. István templomába gyűltek és ott sirtak és könyörögtek irgalomért a haragvó Isten színe előtt. Némán állottak azok a márványoszlopok és bámulták a jelenetet. . . . Egykoron kacagó, újjongó néptömeget láttak, mely sirni nem tudott. A büszke vásárcsarnok ime, mivé lön! Siralom völgye ez, melyben nevetni már nem tudtak. . .

Es e gyászos jelenet megújult évenként, megújult gyakraiban, ina a halál üdökölve lebegett a szerencsétlen város felett.

Igy lön Szt. István vértanú temploma az öröm és búbanát, a felemelő hit diadal ünnepének és az engesztelő vezeklés könnyeinek templomává.

Es mintha maupásig is e kettős célnak felelne meg! Meglehetően vig tud e napon lenni a Celius hegyére siető nép. Valóságos népnépepélyt rögtönöz ott a hatalmas templom körül. Az egész utat sátrók, bódék, asztalok lepik el és ajálják megvevezhető és meg nem nevezhető portékájukat. De a főszerep mégis annak a furcsa jószágának jut, melyet ott emlittem meg e silány sorok élén, annak az agyagesöngőnek. Egyik másik már nem is csöngő, hanem valóságos harang, mely egy szerényebb igényű falusi haranglábnak is becsületére válnék. Es hogy rázzák ez istenadta jószágot! A nagy csoportokban előrehömpölygő nép aprajana-gyja kévében ott van és nem nyugszanak, mig bele nem reked, meg nem reped az.

Hogy Szt. István napját Rómában csöngő nélkül igazán megülni nem tudják, annyi tény. Es ez elég abhoz, hogy megfeleljek arra a kérdésre, minő emlék fűzi csöngőmet S. Stefano Rotondo-hoz. De hogy miért teszük ezt a rómaiak, talán maguk sem tudnák megmondani. Egyik-másik csak annyit árult el nekem, hogy Szt. István, mikor még szerep volt, csöngővel járta be az utcákat és hívta a templomba a keresztény kath. népet.

Legyen meg neki is az akarata szerint! Hiszen nem

olvasta el egy-egy tudós mély értekezését a harang és csöngő keletkezése idejéről!

De van a szt. István napi templomlátogatásnak komoly oldala is.

Ha belépsz, kedves olvasóm, e templomba, hiába keresed I. János pápa márványát, avagy III. Bódog mozaik-jait a templom falán. Eittnt az, hoaszú idők szomorú története elvitte azokat. De a márvány és mozaik helyén márványnál és arany-mozaiknál becsebb kincset találsz: ott látod Anyád, az Egyház küzdelmeit; ott látod nagy őseid, a szentek haláltusáját. A nagy harc, a kereszt harca ott lép eléd a falakon. Odairták a századok véres napjait, oda jgyezték Krisztus jegyesének, az Egyháznak ékességét, menny-asszonyi díszét: a vértannk tetteit. Művészek nem tudják megbocsájteni e képek festőjének, Pomerance-Circignani-nak a kirívó naturalismust, a tulhajtott realismust, de az egyszerű római nép örül e valóságnak, és kincsekért nem adná oda e képeket. Hiszen a keresztben meghaló üdvözítő és a fájdalom Szűz vértanu-tusáján kezdve ott látja körben a hatalmas képeken minden nagyobb vértanu küzdelmét ugy, a hogy azt azok látták, kik sirhattak a vértanu bült teteme felett. Es tanul és épül e képeken a római nép; szívbe vésti a jeleneteket és egy évig azok példáján buzdul fel és ha eljön szt. István napja, ujra forgatja e falra vetett történet véres lapjait, ujra végig nézi és végig tanulmányozza azokat.

Manapság egyedül e képek vonzó hatása alatt siet fel a Celius hegyére annyi nép, hogy azt késő éjjel csak erős esendőresapat tudja a templomból kiszorítani.

*

Szomorú napokat látott sz. István temploma is. Volt idő, IV. Jenő pápa tudós tirkára írja, hogy Róma legszebb temploma — tető nélkül szűkölködött; zivatar dühe tépte meg ékességeit, eső mosta márványait. A kikre a templom biva volt, elzüllöttek a pártviszályok szomorú idejében és felzokog V. Miklós pápa, hogy a nagy vértanú emléke sárba tiporva, mivel a templom, mely a világ bámulata tárgya volt, annyira súlyedt, hogy „brutorum usibus deserviret. . .” „piszkos állatok tanyájává lön.” Keresi a buzgó pápa azokat, a kik becsülettel megőrizhetnék Róma ez örökét és ott találja őket egy szerény kis kolostorban S. Salvatore in Unda (Jezus a tengeren) temploma mellett. Magyar Pálosok voltak ezek, kiknek példás jámborságán épült egész Róma. . . . De mivé lőnek e buzgó szerzetesek! Már XIII. Gergely fegyveres erővel fűzi ki őket a templomból, mert meglazult, eltűnt a fegyelem, még a legközösösesébb istentiszteletet sem tudják elvégezni és gyalázatos könnyelműséggel pocskolják el a templom és kolostor kincseit. „A miért is azt hisszük — mondja XIII. Gergely — hogy a magyar népek több haszna lesz e templomból, ha azt a római magyar collegiumnak adjuk.”⁴¹⁾

Es azé maradt napjainkig. A magyar nemzetnek adta XIII. Gergely, a magyar templomnak neveztek őseink. Es mikor a gyenge bajtás, a magyar intézet, elhagyatottan talajra nem talál, mely ápolná és kiveszőben idegen, életerős törzs támaszára szorult, hogy el ne pusztuljon, az idegen törzsbe olta a magyar templomról meg nem felejtkezett.

A magyar intézetnek köszönheti Róma, hogy még áll Sz. István vértanú temploma.

Azért oly büszke az a magyar címer, melyet ott láthatsz a templom mellett kőbe vésvé. Azért érezte magát mindenkor oly otthonosnak a magyar e templomban. Mintha darab föld volna a haza földjéből és a szellő, mely körüllegi, mintha a bérces szép hazáról suttogna szüntelen. . . .

Es volt magyar, a ki e templomban akart fáradságos élet után megpihenni a sirban. Ha odalépsz a főoltár elé, fehér máryányapon akad meg szemed. A lapra alvó férfi van faragva, lábainál pedig olvasható e sorokat: „Vándor,

1) Steinhuber hiboros: Geschichte des Coll. Germ. Hung. I.

ha látod, hogy az, ki a fagyos Dunánál született, most római sírban pihen: ne csodálkozzál: Róma mindnyájuknak édes anyja."

E férfin Lászlai János kanonok, a kinek hazaszeretetről és hőkezűségéről a gyulafehérvári templom is oly sokat regélt!

Nyeletlen, nyelvetlen, formátlan csöngöm te! Mi szép emlékek fűződnek tehozad!

Romanus.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A kath. Egyház a század végén.

Ily címmel a német *Hamb. Nachrichten*, Bismarck herceg kedvenc és tőle egykoron inspirált lapja, a protestánsok egyik legkittinőbb újságja a következőket írja legnagyobb ellenségéről, a kath. Egyházzal:

„A csaknem 90. esztendő XIII. Leó pápa csak nemrég nyitotta meg a kath. Egyház jubiláris kapuját. Az ember azt hiszi, csodaregényt hall, ha megtudja, minő tiszteletré méltó tetterével képes ez aggastyán, ahogyan nagy nehezen legyűrte a halálos betegségét, ezek és ezek előtt Szent Péter előcsarnokában a pillanat fontosságát feltüntetni. Hogy minő varázshatást gyakorol mindez a hívőkre, azt a nem-katholikus is könnyen beláthatja. A katolikusok azon reménye, hogy a kath. Egyháznak világot átélő intézménye a jövő században is ama megrendíthetetlen sziklának fog bebizonyulni, melynek szirtjein a múlt és jövő *tetelennül* fog megtörni, az agz főpap e diadalában joggal láthat kedvező felemelő biztosítékot.

Es tényleg a kath. Egyház joggal pillantathat megnyugvással a lefolyt századra vissza. Hányszor hittük, hogy a tiszta tudományok e korában a dogmára alapított kath. egyház összeomlik. Midőn a lefolyt század második felében IX. Pius a szepőlöten fogantatás dogmájával és később 1864-ben a Syllabussal és végül 1870-ben a csalhatatlanság hitágazatával hallatlan módon harca hivat a mai korszellemet, sokan, nagyon sokan azzal hitgették magukat, hogy a pápaság világi hatalmával pusztul a lelkek fölött való hatalma is. Különösen Németországban nagy volt a remény, hogy egy erős második reformáció Rómától megszabadítja a világot, hiszen még papok és püspökök is ellene voltak a csalhatatlanság dogmájának. Ma tudjuk már, hogy mi sokban egészen másképen alakultak a dolgok. Az a főnendicsért „tiszta“ tudomány de mennyire nem győzött! A *vigasztalatlanság* sötét *materialismus*, mely a „tiszta tudomány születje“ volt, az emberek legtöbbjének kielégítést nem nyújthat. Tagadhatatlan, hogy óriási mértékben tért vissza az emberiség a régi hitéhez. A mit egyik-másik tekintetben vesztettek oda át, azt másképen sokkal nagyobb mértékben nyerték vissza. Az ellenreformáció és a harmincéves háború óta nem volt a kath. egyház oly hatalmas politikai tényező, mint a minő az manapság. Csak össze kell vetnünk a kath. egyház állapotát száz év előtt a maival és be fogjuk látni, hogy a katolikusok méltán bizakodhatnak.

A 19. századdal megszűnt Németországban a római császárság, vele tűnt el az egyházi fejedelmek hatalma is, manapság, az új német birodalomban, tökéletesen megvál-

tozott formában ugyan, de mégis talán sokkal nagyobb a klerikális befolyása, mint volt valaha. Még a forradalmak bölesőjében, Franciaországban is a kath. egyház javára billen a mérleg. Az igaz, hogy hivatalosan nem ragadta meg magához a klerikális törekvés a hatalmat, de senki sem tagadhatja, hogy máris óriási mértékben uralkodik Franciaország nyilvános élete fölött. Mostanáig csak a világiállásra való tekintet tartotta tőnn a kormányt, a világiállás lezajlása után tarthatja-e magát? Ausztriában a klerikalizmus a hatalom, mely a Habsburgok alatt különben is -- egy megszakítást leszámítva -- bagyományos. A legújabb idők antiklerikális mozgalma, a „*Los von Rom*“-áramlat, melytől sok sangvini-*kos* oly nagyot várt, közönséges „*aerem verberare*“-nak bizonyult. Különösen megnyugtató lehet azután a kath. egyházra nézve az Európa kívüli földrészekén elért eredménye. Propagandája kintinő, a misziói soha látott virágzásnak indultak. De mindenekelőtt az Egysült államokban nagyban terjedt katolicizmus lehet nagy vigasztalására a kath. egyháznak.

Ákarminő állást foglaljunk is el a kath. Egyházzal szemben, megerősödött, gyarapodott hatalmi állása oly tény, melylyel számolnunk kell. Ha az utolsó napokban a vezérekkel egész balmaza azt találja fel előttünk, hogy a 20. század végre valahára meg fogja hozni „a világhosságnak végleges diadalját a sötét középkor megmaradt romjai fölött“, elég, ha csak egy tekintetet vetünk a kath. egyházra, minő volt az száz évvel ezelőtt és hogyan áll az most, hogy egy jó adag skepticizmus mindenkire nézve ajánlatosnak tessen. Nem is tartjuk a jövő generatio fő életeladatának, hogy a kath. egyház megsemmisítését célozza. Még az ugynevezett „politikai“ katolicizmus kiirtását sem ajánlhatjuk; a pápák alatt álló egységes egyházi szervezetnek mindenkor megvolt az erős politika oldala és ne hitgezzük magunkat, hogy ez még valaha más kép is lehetne!

A katolicizmus, úgy a hogy előttünk áll, még továbbra is jó szolgálatot tehet a kultúra további fejlődésében; csak szorítsák a kellő batárok közé. A mai karácsoni fényes ünnepek a jubiláris esztendők megalapítójának, VIII. Bonifátusnak emlékeit idézik fel előttünk, azon VIII. Bonifatius emlékeit, a ki VII. Gergely világhatalmi törekvését tulajdonképpen is rendszerbe szedte. A suprematia a kath. egyházban megvan; a jesusiták működése óriási mértékben segíti elő azt. Vigyázzon a világi hatalom, hogy e törekvések leno verjék lábáról. Különösen Németországban legyen résen. Ha vigyázzunk és sikerülend a hitvallások közti békét föntartanunk, akkor szivesen hagyjuk meg a kath. egyház fényes jubiláris esztendejét és nem akarjuk örömet zavarni. Ellenkezőleg, tiszta szívvel fogunk örölni, ha látjuk, hogy imponzásan tudta megülni ez esztendőt, mivel ezzel országvilág előtt beleszen bizonyítva, hogy a pápák állása sohasem volt oly szabad, biztos és méltósággal teljes, mint ma, az olasz királyság védelme alatt . . .

Az utolsó sorokból kitetszik, hogy nem a szeretet vezette az író tollát. Hogy is várhatóánk ilyesmit a *Hamb. Nachrichten*-től. De ép a gyűlölet szokta élesíteni az ítéletet és azért kettősen becses előttünk ellenségeink e vallomása . . .

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Püspök urunk** a ma d. e. gyorsvonattal Budapestre utazott, hogy a püspöki konferencián s az autonómiai kongresszus tárgyalásain részt vegyen.

— **Rövid idő alatt**, ma a harmadik lélekemelő szer-tartásnak valánk tanúi a püspöki kápolnában. Egy eddig a keresztény köteleken kívül állott új katechumenus jelentkezett kegyelmes főpásztorunk ő méltóságánál az áttérésre, kit a biblia figyelmes olvasása közben felülről nyert világosság és Isten kegyelme vezetett az anyaszentegyház kebelébe. A keresztség szentségének feladása után s a szent mise végeztével a bérálás szentségét adta fel püspök urunk a szokásos assistentia mellett. Azután rövid de szívbeható szavakkal intette új hitét a bevallott igaz hit hű megőrzésére, a keresztény erények gyakorlatára, a felebaráti szeretet ápolására és istenes életre, hogy azon szentegyháznak, melynek ma tagjává avatattott, méltó híve lehessen. Ez újabb esemény is kegyelmes főpásztorunk fáradhatatlan buzgalmét hirdeti, a ki nem oly rég az erdélyi dioecesis állapotjára célozva, kissé elkomorult hangon mondá: „*az aratás ugyan nagy, de kevés benne a munkás.*“

P.

— **Kitüntetés.** Prokupek Sámuel, a nagyszebeni Teréz-árvaház érdemes igazgatója pápai t. kamarássá neveztetett ki. Örömmel közöljük ezen kitüntetés s örömmel csatlakozunk a kitüntetettet üdvözlők hosszú sorához.

— **Halálozás.** Albach Géza Kolozsvár nyugalmazott polgármestere élete 71-ik évében f. hó 23-án a haldoklók szentségeinek áhitattal való felvétele után meghalt. Albach, aki 12 évig volt polgármester, kir. tanácsos és a vaskoronarend tulajdonosa volt. Haláláról a városi tanács és a törvényhatóság gyászjelentést adott ki. A temetés pénteken volt óriási részvét mellett. R. i. p.

— **Római hírek.** Hétfőn érkezett Rómába a 2-ik olasz zarándoklat. Vagy másfélezen lehettek Liguriából. O Sztsege csütörtökön fogadta őket a Sixtinában. Megérkezéskor napján az első konferenciára Szt. Ignác templomában jöttek össze, 6 püspök jelent meg és az ő-z genouai érsek gyűjtő beszédben lelkesítette fel híveit a bűcsű eluyerések feltételének buzgó megtartására. O Sztsege megengedte, hogy csak kétszeri templomjárás után nyeljék meg a bűcsűt. Kedden, szerdán és csütörtökön reggel hosszú sorokban vonultak a templomok elé és példás rendben végeztek el a közös imákat. Kedden egytől-egyig az Ur asztalához járultak. Vanutelli Serafina biboros mondotta nekik a szt. misét. Az első templomlátogatás után leszállottak a katakombákba, hol a Collegium Cultorum Martyrum tagjai fogadták őket. Marucchi megkapóan festette előltük a katakombák történetét és mutatta meg nekik a földalatti város drága szentélyeit. Erdekes intermezzo volt a szerdai ebédjük. Egyszerűn letelepedtek Szt. Pál bazilikája előtt a fűre és püspök és koldus, gazdag és szegény keresetlen egyszerűséggel társalgott egymással és költötte el sovány ebédjét. — Megható módon mutatták meg a Rómában lakó németek is a világnak mély hitüket. Megszoktuk már a németeknél, hogy nem beszélnek sokat, de tesznek annál többet. A két német hospitium rektorainak kezdeményezésére Róma négy főtemplomában tünető körmenettel egybekötött templomátogatást rendeztek. Karácson másodnapján Szt. Péterben, jan. 21-ikén a Lateránban gyűltek össze. Ott akkor M sia biboros mondotta nekik a szt. misét és vagy 600-an járultak a szt. áldozáshoz, de nem papok vagy apácák, ha-

nem csaknem kizárólag világiak, még pedig jórésben komoly meglett férfiak. Ritka egy jelenet, a cilinderes urakat ott látni oly nagy számban az Ur asztala előtt. Es január 21-ikén egytől-egyig megjelentek a Lateránban, a hol Steinhuber biboros adta meg a legméltóságosabb Oltárszentséggel az áldást. Zászlóik alatt körmenetben bevonultak a szt. kapun, miatt egy szívvel énekeltek lelkesen: „Grosser Gott wir loben dich...“ A lateráni ünnepest S. Maria Maggiore egy egyszeri meglátogatásával pápai engedély folytán egyértékű volt a 4 templomlátogatással. Es Róma szemléltette a megható képet, a mint a Lateránból visszatérő népsokaság S. Maria Maggiore terét ellepte. Mivel már késő este volt, Maria Maggiora kapui be voltak zárva. Es a nép oda börtölt a bezárt kapuk elé és mondotta el az előírt imát. Azok az előkelő, finom hölgyek, azok a meglett férfiak, elegans urak alázattal térdeltek a zárt kapuk előtt és vallották meg hitüket!

Rómát pár hét óta újra izgalomban tartja az egyházi zene legújabb alkotása, P. Hartmann Oratoriuma „San Pietro.“ Perosi tényes diadalai után csaknem vakmerőségnek tűnhetett fel, hogy szt. Ferenc egy alázatos fia, a durva csuhás barát ugyancsak Rómában hasonló művel mer a közönség elé lépni. Es mintha a rómaiak is így gondolkoztak volna, mert nem siettek oly leirhatatlan lelkes-déssel S. Carlo al Corso templomába, mint tették ezt annak idején Perosi művével. Az első előadásra gyér számmal jelentek meg a hallgatók, de alig hangzott el az első bemutatás, máris bejárta Rómát a hír, hogy a szegény szerzetes bámulatost alkotott. Es napról-napra ismétlődtek az előadások és nőttönött a résztvevők száma, miguen az az ítélet kélt szárnyra, hogy Hartmann sokban felülmúlta Perosit. Hartmann Oratoriuma sokkal komolyabb, Isten szent hajlékához méltóbb. A szerző sokáig tanult és dolgozott és nyelve izlését. Alkotása nem az ifjú genialis tehetség első meglepő fellobbanása: a meglett férfiú kitűnően iskolázott képességének nagy műve, melyen megérezzük, hogy szerzője sokat imádkozott és sokat elmélkedett. Az oratorium témája kitűnően van megválasztva: szt. Péter apostolról szól, annak meghívását, hitvallását és az Udvözítőől neki tett ígérétet mutatja be. Gyönyörű az oratorium azon része, a mely sikerült praeludiummal elvezet a Genezareth tavához. Halljuk a habok lo-cogását, a csónakok evezőinek lágy csapásait. Majd komolyan szól a due in altum, és alig mondotta ki Péter a nagy szót, in verbo tuo laxabo rete, a hangszerek csodálatos harmoniája oly szépen utánozza a csodálatos halfogást, hogy a hallgatók szüneti nem akaró óvációkba törnek ki. Háromszor, folyton emelkedő és erősödő hanggal szól a Tu es Christus, filius Dei vivi és belevegyülve Krisztus szavába: Tu es Petrus, Wagner, Tinel vagy Bach tollához méltó részletekkel teszi a világraszóló jelenetet. A tágas S. Carlo templom boltívein megtörték az akkordok, a hegedűk síró banga avagy a harsonák ezüst csengése belekapott a jelenlevők szívébe és némán lesték az Udvözítő azon ígérétet, mely megalapítja egyházát a földön. Az ember magába száll, imádkozni akar, ha végighallgatja Hartmann Oratoriumát, élvezi annak tön-seges egyszerűségét. Es ez biztosítja majd a szegény szerzetes teljes diadalát a külföldön is.

— **A salzburgi kath. egyetemi egyesület.** f. hó 16-án tartotta 16 ik közgyűlését. Új tervet került napirendre, a mely szerint a kath. tud. egyetem Salzburgban 5 év alatt életbe lép, egyelőre két, jogi és bölcsészeti karral az egyetemi alából, mert a theol. kart, mint eddig, ezután is állami dotációból fogják fenntartani. Az említett új tervet Liech-teustein hg. terjesztette elő. Még 8,000,000 korona bírányzik. Ennek előteremtése végett a salzburgi és bécsi érsekségek egyházmegyéiben minden katolikus fejenkint 15 $\frac{1}{2}$ krt ad évről-évre 5 évig. A ki nem képes, a helyett mások túlfizetéssel fognak helyt állni. Az osztrákok tehát bennünket meg fognak előzni.

— **Hány protestáns felekezet van Angliában,** kimutatta a londoni „Illustrated Church Annual”. Van összesen 310 prot. felekezet. 1899-ben 5 (Church of God, Brotherhood Church, Nebrew Congregationalist, Baptist Brethren, Ambulance Gospel Mission nevek alatt), 1898-ban szintén 5, 1897-ben 4, 1896-ban 8, 1895-ben 15 új felekezet keletkezett.

I R O D A L O M

* „**Székely Tanügy**” címen egy új paedagogiai szaklap indult meg Marosvásárhelyt. Ez a nevelés-oktatásügyi közlöny a maros-tordamegyei általános tanító-tanfűtet hivatalos lapja. Örömmel vettük kezünkbe ennek a lapnak 2-ik számát is, az 1-ső szám eléggé megfelelő volt. de igazi felháborodással kellett az első cikk után konstatálnunk, hogy a „Székely Tanügy”, melynek felelős szerkesztője Máthé József kath. vallású tanító, ha mindjárt az államnál is van alkalmazva — nevelés- és oktatásügyi közlöny címét csak bitorolja s a katolicizmus élénének táborába szegődött. Minden bővebb kommentár nélkül közöljük a következőket: „Az apostolkodás ősvénye rögös ősvény mindenütt; Palesztina, Róma vagy Magyarország; egyképpen keresztre feszíti a saját apostolait; Krisztust, a világ viáltágának nemes harcosát a koponya-hegyi kínzó halál várta; István hitbuzgóságát megkövezéssel jutalmazták Jeruzsálem férfiai és leányai, Pál Apostol hitbűsége a keresztfán ért méltatlan véget; Zwingli a vallási eszmék torradalmának egyik csatájában, Kappeln mezején ontotta véréit; Husz János mágiya-halált szenvedett; a Gellért püspök hordójának szomorú története sem ismeretlen s Galilei tűzhalállal pecsételte meg késő századokba bevilágító tudományából eredt meggyőződését.” Ezek után mi ezt a nevelés- és oktatásügyi közlönyt tanítóinknak nem ajánlhatjuk. Kapnak ennél jobbat!

* I. **Veronyase Brunó** Jézus társaságának papjától új és gyakorlati *Elmélkedések* a mi Urunk Jézus Krisztus életéből az év minden napjára. Magyarul kiadja *Toth Mike* Jézus társaságának tagja. Második kiadás. Ka oca. Ara 7 kor. 20 fillér. A lelki élet kalauzájának nevezhetjük ezen csinosan kiállított két kötetből álló művet. Elő a bevezetésben az elmélkedés történetét találjuk röviden és világosan. Az egyes elmélkedések pedig részleteiknek a jelzésével az év minden napjára vannak arányosan beosztva. Az előgyakorlat után a lelki tehetségek foglalkoztatása 3 pontban a megfontolás, felbuzdulás, elhatározás következnek. Fénypontjai a műnek a szenvedésről, a nagy ünnepek nyolcadajáról írott részek. A keresztény tüköleteadekre törekvő papok, szerzetesek, apácák és világiak egyaránt nagy lelki haszonnal olvashatják. Hitbuzgalmi irodalmunkban bátran helyezhető a Schlör-féle elmélkedések mellé s a kik ismerik, a lelki élet megbecsülhetetlen kincsés táruának mondják. A legmelegebben ajánljuk olvasóinknak.

II. „**Castitas**”, a legszebb erény. *Irtu Aster*. Ara 1 kor. 30 f. Megrendelhető a K. E. Zene Közölyny szerkesztőségénél Budapest, Lipót utca 7. II. 12 sz. sacerdotibus erga 2 ss. A mű Noggál János emlékének van ajánlva, s három kötetre van tervezve. Magyar hitbuzgalmi irodalmunk gyöngyének nevezem a művet, mely életkiutve egyéb kiválóságaitól egész terjedelmében és feldolgozásában önálló és eredeti. Mindenek előtt ezt nagy örömmel jelezzük. Oly kér-

dést tárgyal, a mely nemcsak a vallásnak és nemzetünk erkölcsének, hanem az egész emberiségnek műveltek és műveletlenek földi jólétének is egyik legfontosabb kérdése. Mely lélektani ismerettel és megdöthetetlen logikával fejtegeti párbeszédjeiben a castitas ellen való bűnök förtelmesseget és pusztításait egyesekben és az egész világon. A kényes kérdést a lélek mélyére szállva nagy körültekintéssel s oly alakban tárgyalja, hogy míg egy részt majdnem mindent elmond, szavai és kifejezéseiben a legóvatosabb; azután azon eszközöket, mondjuk fegyvereket adja olvasójának kezébe, melyeket maga is mint jó lelki harcoss eredményel forgatott azon bűn ellen. Stylusa szép folyékony, sok helyen mesteri s így ezért is méltán ajálhatta a szerző azt a nagy nevű Noggál emlékének. Kiállítása csinos. Ara viszonyainkhoz képest csekély. Jó lélekkel ajánlhatjuk olvasóinknak.

P á l y á z a t o k.

— A *csik-szent-mihályi róm. kath. népiskolánál* 800 korona fizetés, két szobából álló lakás, veteményes kertel és gazdasági épületek használatával javadalmazott második rendes tanítói állomásra pályázat hirdettek. — Pályázhatnak okleveles nótanítók is. A férfi tanítók kötelezve lesznek szükség esetén a kántori teendők végzésében segédkezni. Pályázati határidő folyó évi február 20. U. p. Csik-Szépviz. Az iskolaszek elnöksége.

— A *korondi róm. kath. elemi népiskolánál* a negyedik tanítói állás megüresedvén arra pályázatot hirdettek. Ezen állás évi jövedelme: 1. készpénzben, a) a püspöki iradalm pénztárából 100 kor., b.) a templom pénztárából 100 kor. c.) a község pénztárából 96 kor. d.) a megye pénztárából 20 kor. e) tandíjból 100 kor. f) stólaból 60 kor. 2.) terményekben: a) a kántori kenéknek 1/6-a: 8 kal. őszi, 23 kal zab, 30 nagy véka törökbuza, az egyházközség magtárából 84 nagyvéka törökbuza összesen pénzértékben 226 kor. 3. Fajletmény pénzértéke 40 kor. 4. Faizás és legeltetési jog 30 kor. 5. Oszpora 28 kor. 6. ötödéves korpélék 100 kor. Összesen: 900 korona. Ezeket kivül a betenkiut osztogatandó sós vízben részes, van tisztességes lakás gazdasági épületekkel egyfitt. S köteleesség: a III. oszt. önálló vezetése és a kántori teendőkben szükség esetén segédkezés. Pályázati határidő 1900 febr. 25. Korond, 1900 január 24.

Hadnagy Mihály,
isk. szék. elnök.

Szerkesztői üzenetek.

Nt. B. F. Cikkét, mivel igen éles abban egy bizonyos személyre való vonatkozás — a mi bizonyára kényes polemikára adna okot és anyagot — nem közöljük. Higgye el, jobb így.

Poeta Gy. . . . „A tánc” c. verséből t. olvasó közönségünk farsangi vigaszának emelésére s a táncoló ifjúság elrettentésére a következő versszakokat közöljük:

„És az a tánc! Egy-egy mint forgószél,
Ugy vágat, úgy ugrik, hogy elalél.
Malomként megy a más, nehezen;
Megtörlöknek benne vagy ezerezen.

Kivülöges virradtig sincs vége.
Ennyi sokat szökődni egyéjbe.
Az ökrök, a mikor igát vonnak
S a favágás e mellett játék csak.

Nézem, a mint lihegve, zihálva
A táncot ez a sok mártyr járja,
Még egy lépés s mind a sirba dülnek
S ha, mit mondnak: „Sohase halunk meg!”

stb stb. Elnök mindez szép, figyelemzetésnek megható, de versnek — gyenge.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Zlamál Agost.**
Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Eröss József, Péter János dr., Wagner Sándor.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulaféhvárt.